

Zij aan zij vooruit.

Met elkaar. Voor elkaar.
In Dongen, 's Gravenmoer en
Klein-Dongenvaart.



VERKIEZINGSPROGRAMMA 2026-2030



VOORWOORD

Beste Dongenaar,

In Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart gaan veel dingen goed. We wonen in een gemeente waar mensen naar elkaar omkijken, waar verenigingen bruisen en waar onze kernen hun eigen karakter en kracht hebben. Tegelijkertijd weten we: er zijn zaken die nóg beter kunnen. De afgelopen jaren zijn we samen een nieuwe weg ingeslagen. Nu is het tijd om daarop voort te bouwen. Zij aan zij, met een duidelijke koers vooruit.

In 2022 kregen wij het vertrouwen om verantwoordelijkheid te dragen. Dat voelde als een grote opdracht. Als coalitiepartij stonden we voor belangrijke keuzes, vaak in uitdagende tijden. Maar we hebben gedaan wat nodig was om te blijven investeren in een gemeente die vooruitgaat. Zo hebben we flinke stappen gezet in de woningbouwopgave. En met het steunfonds stonden we naast inwoners die het moeilijk hadden tijdens de inflatie en energiecrisis. Daarnaast werkten we aan leefbare wijken en buurten met een plan voor het vernieuwen van speeltuinen, met wijkshouwen en met geld voor buurtinitiatieven. Bovendien hebben we verder gebouwd aan onze nieuwe scholen voor de Dongense jeugd. Tot slot hebben we de samenleving meer aan stuur gezet en hun inzet gewaardeerd.

Een greep uit waardevolle resultaten, maar wat ons betreft geen eindpunt. De gemeente staat voor nieuwe opgaven die vragen om realisme én ambitie. We zullen de komende jaren fors moeten blijven bouwen, zodat voor iedere Dongenaar een (t)huis beschikbaar is, in een fijne, groene en veilige leefomgeving. Met een nieuw Verkeersbeleidplan gaan we aan de slag met doorstroming, mobiliteit en verkeersveiligheid, zodat onze kernen en buurten bereikbaar en leefbaar blijven. En we versterken de sociale basis: een stevig vangnet waar mensen op kunnen terugvallen als het even niet lukt en waarin we de kracht van de samenleving stimuleren. Want niemand mag tussen wal en schip vallen.

Om slagvaardig te blijven, moeten we blijven investeren in een dienstbare en betrouwbare overheid. Een gemeente die luistert, samenwerkt en ruimte geeft aan initiatieven uit de samenleving. Dat vraagt om een organisatie die op orde is en die handelt vanuit vertrouwen, transparantie en betrokkenheid.

Met dit verkiezingsprogramma presenteren we onze visie voor de komende jaren. Een visie die doorgaat op waar we nu staan. Wij willen ondersteunend zijn aan de kracht van de samenleving om gezamenlijk te bouwen aan een ambitieuze, realistische en hoopvolle agenda voor Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart.

Zij aan zij vooruit.
Met elkaar. Voor elkaar.

Stijn Sips

Lijsttrekker CDA Dongen - 's Gravenmoer



Inhoudsopgave.

BEKIJK ONZE BEKNOPTTE VERSIE
LEES SNEL VERDER



VOORWOORD	2
ONZE PRIORITEITEN	4
ONZE RESULTATEN	5
1. EEN BETROUWBARE GEMEENTE	7
2. WONEN IN EEN FIJNE OMGEVING	11
3. ZORG VOOR ELKAAR	16
4. EEN STEVIG SOCIAAL VANGNET	22
5. KANSRIJKE START VOOR ONZE JEUGD	24
6. EEN LEVENDIGE SAMENLEVING	26
7. TOEGANKELIJKE ENERGIETRANSITIE EN AFVALINZAMELING	29
8. ECONOMIE VAN MORGEN	33
9. VEILIGHEID VOOROP	37
10. HUISHOUDBOEKJE OP ORDE: FINANCIËN	39



ONZE PRIORITEITEN

1

Inwoner gericht werken

We versterken dorps- en wijkraden, behouden de wijkregisseur en verruimen het budget voor buurtinitiatieven. De gemeente reageert binnen 24 uur en is ook in de avond geopend. We maken daarnaast de website toegankelijker.

2

Woningzoekende op 1

We bouwen (betaalbare) woningen voor starters, gezinnen en senioren in zowel bestaande gebouwen als in nieuwe wijken. We breiden onze gronden uit. Ook versoepelen we onze regels.

3

Nieuw verkeersplan

We werken samen met inwoners aan een nieuw Verkeersplan om onveilige situaties aan te pakken. En we realiseren belangrijke verkeersprojecten, zoals verkeersplan 's Gravenmoer en herinrichting Eindsestraat.

4

Preventie en zorg in de eigen omgeving

We organiseren zorg zo veel als mogelijk in de eigen omgeving. Hiervoor verbeteren we de positie van mantelzorgers in een nieuw mantelzorgakkoord. Ook zetten we in op preventie en op gezonde keuzes: voorkomen is beter dan genezen.

5

Uitbreiden ecologische verbindingszone

Wij bouwen aan groene buurten en wijken. Zo gaan we aan de slag met de uitbreidingskansen voor de ecologische verbindingszone.

6

Samenleving ondersteunen

We houden de verenigingsadviseur in dienst en zetten een lokaal Gemeenschapsfonds op om voorzieningen te behouden. Ook kiezen wij voor een betaalde beheerder in de Geubel. En kijken waar vergunnings- en verantwoordingsregels minder kunnen.

7

Scholen bouwen

We realiseren Kindcentra in 's Gravenmoer en voor de Biezenkring volgens planning en onderzoeken de mogelijkheden voor Achterberg en de Sint Jan. KC West nemen we mee in een gebiedsgerichte aanpak.

8

Lokale ondernemers eerst

Bij opdrachten vanuit de gemeente geven wij eerst de kans aan lokale ondernemers. En zorgen we voor een financiële basis om initiatieven tussen ondernemers te ontplooiën met het Ondernemersfonds.

9

Vitaal bedrijventerrein en buitengebied

We werken aan de economie van morgen door bedrijventerreinen te verduurzamen en onderlinge samenwerking te verbeteren. In een vitaal buitengebied zetten we in op het verbinden van landbouw, recreatie, natuur en energieproductie.

10

Veiligheidsprioriteiten aanpakken

We stellen een actieplan op om het veiligheidsgevoel onder inwoners te verbeteren en om onveilige locaties aan te pakken. Ook geven we ruimte aan een nieuwe brandweerkazerne op een betere locatie in Dongen.



ONZE RESULTATEN

Waar we trots op zijn

- We hebben een nieuw **Armoede- en Schuldenbeleidsplan** vastgesteld om inwoners beter te ondersteunen.
- De **inkomensgrens** voor ondersteuning is verhoogd van 110% naar 130% van de bijstandsnorm.
- Met het **steunfonds** stonden we (financieel) naast inwoners die het moeilijk hadden tijdens de inflatie en energiecrisis.
- We hebben een lastenverzwaring voor ondernemers, verenigingen en stichtingen gedempt met 4% **OZB-korting**.
- Al twee jaar op rij liggen de **Dongense woonlasten** onder het landelijk gemiddelde.
- We breiden uit: **Noorderbunder** is bouwrijp, **De Vijf Turven** wordt versneld voorbereid en het gebied **Procureurweg-Berlagestraat** is aangewezen als kansrijke woningbouwlocatie
- De **Starterslening** is verruimd; de **Stimuleringslening** en **Verzilverlening** zijn ingevoerd. We helpen inwoners bij het kopen of verbeteren van hun huis.
- Er is een **nieuwe woonzorgvisie** gemaakt, zodat wonen en zorg beter op elkaar aansluiten. In 2024 zijn er **245 nieuwe woningen** gebouwd.
- We hebben **regels verruimd**, zodat inwoners makkelijker **andere woonvormen** kunnen kiezen, zoals hospitaverhuur, mantelwonen en mantelzorgwonen.
- Op ons initiatief is een **klankbord-groep Groen** opgericht waarin inwoners meedenken over hoe we groen onderhouden en verbeteren.
- Door onze inzet is het **speelruimtebeleidsplan** vernieuwd. We knappen de komende jaren stap voor stap speelplekken op.
- We hebben een oude **bezuiniging van € 50.000 op subsidies geschrapt**, waardoor meer initiatieven subsidie kunnen krijgen.
- We hebben gezorgd voor structurele **waardering voor vrijwilligers** en een waarderingscompliment voor ZAppers (Zwerf-Afval-Pakkers).
- Met onze motie is het mogelijk gemaakt om **buurtinitiatieven** te financieren.
- Er is een coördinator **wijkgericht werken** aangesteld die onder andere het aanspreekpunt is voor dorps- en wijkraden.
- Door onze inzet worden er in elke **wijk schouwen** uitgevoerd om leefbaarheid, veiligheid en toegankelijkheid te verbeteren.
- We hebben ingestemd met een structurele bijdrage van € 13.000 voor de exploitatie van de **Verenigingshal**.
- Er is onderzoek gedaan naar **gratis sporten voor kinderen**.
- **Olympia'60** kan in 2026 eindelijk starten met de aanleg van **1,5 kunstgrasveld**.



ONZE RESULTATEN

- Met onze motie voor de **Klusbus** zijn 600 woningen energiezuiniger gemaakt.
- De gemeente werkt dankzij onze inzet blijvend samen het lokale initiatief **Energie Dongen Samen Duurzaam**.
- De **gemeentelijke gebouwen** worden actief **verduurzaamd**.
- Het nieuwe **Anspachschool** is opgeleverd. **KC Heilig Hart** en **KC 's Gravenmoer** worden gebouwd, **KC Biezenkring** wordt voorbereid. We hebben besloten tot een **eigen gymzaal** voor Biezenkring en Heilig Hart.
- Samen met ondernemers en onderwijsinstellingen is een nieuwe **Economische Visie** opgesteld.
- Op ons initiatief worden de kansen voor een **Ondernemersfonds** onderzocht.
- Mede dankzij onze wethouder, de dorpsraad en een betrokken ondernemer is de **COOP in 's Gravenmoer** heropend.
- **Supermarkt Aldi** onderzoekt de mogelijkheden om in 2026 op het **Europaplein** een supermarkt te realiseren.
- Op ons initiatief is een pilot uitgevoerd naar **subjectieve verkeersveiligheid** (ervaringen en gevoel van inwoners).
- De **gemeentefinanciën** zijn op orde gebracht; we hebben zowel kunnen sparen als investeren.
- We hebben een **toekomstbestendig Cammeleurconcept** neergezet.
- Het **Dorpsteam** is operationeel en vormt het aanspreekpunt voor hulp in de eigen leefomgeving.
- Dankzij onze motie is een nieuw **audiovisueel systeem** geplaatst, zodat raadsvergaderingen live en goed te volgen zijn.
- Er is een **verbeterplan** opgesteld voor sterkere gemeentelijke **communicatie** richting inwoners.
- We zetten vrijwilligerswerk in als springplank voor inwoners in de **bijstand**.

* **Motie:** een politieke verklaring, wens, verzoek of opdracht aan het college (burgemeester en wethouders)



BENIEUWD NAAR MEER RESULTATEN?
LEES SNEL VERDER



Een betrouwbare gemeente



Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **Wijkgericht werken:** dorps- en wijkraden versterken, wijkregisseur behouden en wethouders zijn op wijkniveau aanspreekbaar.
- **Buurtinitiatieven:** verhogen van het budget en uitbreiding van de reikwijdte.
- **Toekomstvisie 2040:** de ambities uitvoeren.
- **Toegankelijke dienstverlening:** open in de avonduren, reacties binnen 24 uur, nieuwe website en een gemeentelijke app.
- **Versterken democratie:** uitvoering geven aan het 10-puntenplan om betrokkenheid van inwoners te vergroten en te verbeteren.



1. Een betrouwbare gemeente

De gemeente is een betrouwbare partner die werkt vanuit vertrouwen. Zowel voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in onze gemeente, als voor andere gemeenten en voor de uitvoerende instanties. Afspraak is afspraak.

De zelfstandigheid van de gemeente Dongen staat voor het CDA niet ter discussie. We werken goed samen in de regio waar het nodig is of wanneer het kansen biedt.

Democratisch ethos versterken

Het CDA staat pal voor een vrije democratie. Door samen verantwoordelijkheid te nemen, versterken we het democratisch ethos. De gemeente kan het niet alleen en moet het ook niet alleen willen doen. Het CDA wil ruimte geven aan de samenleving.

Dit bereiken we door:

- Als gemeente nadrukkelijk **de samenwerking met (regio)gemeenten** te zoeken en hierbij ook creatieve samenwerkingen aan te durven gaan.
- Het **wijkgericht werken** verder te continueren door onder andere de huidige dorps- en wijkraden te versterken, de wijkregisseur van de gemeente te behouden en door wethouders op wijkniveau aanspreekbaar te laten zijn.
- In te zetten op een **dorps- of wijkraad** in iedere kern en wijk.
- Inwoners en (lokale) experts op verschillende manieren te raadplegen, zoals via **klankbordgroepen en expertpanels**.
- Vooraf aan inwonersparticipatie **helder te communiceren** over de verwachtingen en na de inwonersparticipatie altijd de bevindingen schriftelijk terug te koppelen aan de deelnemers.
- Het budget voor **buurtinitiatieven** te verhogen en waar mogelijk ook de reikwijdte van toegestane initiatieven te verbreden.
- Als college en gemeenteraad deel te nemen aan **activiteiten en werkbezoeken** in wijken en kernen, bij ondernemers en bij maatschappelijke partners.
- In de gemeenteraad met alle partijen **samen te werken** om voor zoveel mogelijk inwoners ambities te realiseren.
- Uitvoering te geven aan de ambities die geformuleerd zijn in de **Toekomstvisie 2040**.



ONS PLAN VOOR EEN STERKE DEMOCRATIE
LEES SNEL VERDER





Optimale dienstverlening en duidelijke communicatie

Het onderzoek naar de communicatie van de gemeente laat zien dat we op de goede weg zijn, maar dat er ook nog verbeterpunten zijn. Zo ontbreken er soms reacties op meldingen, klachten en vragen of laat het vervolg lang op zich wachten. Ook lukt het de gemeente moeizaam om jongeren te bereiken in de communicatie. En ervaren inwoners dat ze soms voor een voldongen feit staan, omdat er pas na besluitvorming wordt gecommuniceerd. Het CDA wil toewerken naar een gemeente die (minimaal) ruim voldoende scoort als het gaat om communicatie. En waarin benaderbaarheid en toegankelijkheid tot de hoogste prioriteiten behoren.

Dit bereiken we door:

- In **begrijpelijke taal** te communiceren.
- De **manier van werken** in het gemeentehuis aan te passen aan de behoeften van inwoners en de uitvoeringskracht van de gemeentelijke organisatie te vergroten.
- De dienstverlening van de gemeente ook in de **avonduren** aan te bieden door bijvoorbeeld één dag in de week ook 's avonds open te zijn.
- Werkprocessen zo in te richten dat mails en (Fixi)meldingen op werkdagen **binnen 24 uur worden beantwoord**.
- Inwoners (meer) **inzicht te bieden** in waar hun aanvraag of traject in het proces zit binnen de organisatie.
- Zowel **fysieke als digitale loketten** te continueren en daarbij flexibel om te gaan met wensen van de inwoner.
- Een plan te maken hoe **digitaal minder vaardige inwoners** ook laagdrempelig in contact blijven met de gemeente.
- Een **nieuwe website** op een onderbouwde en gebruiksvriendelijke wijze in te richten.
- Te onderzoeken hoe een **(AI-)chatfunctie** op de website kan bijdragen aan een betere dienstverlening.
- De mogelijkheden voor een **gemeentelijke app** met daarin de beschikbare dienstverlening - als aanvulling op de website - in beeld te brengen.
- De **werkzaamheden en de besluitvorming van de gemeenteraad** veel duidelijker te communiceren in bijvoorbeeld de informatiekraant.
- In te zetten op **personeel in vaste dienst** om continuïteit in de dienstverlening te waarborgen.
- Een **'eigen' buitendienst** te behouden voor het onderhoud en de aanleg van groen in onze gemeente.

Een rechtvaardig migratiebeleid

We willen een rechtvaardig migratiebeleid, dat betekent: een veilige, menswaardige haven bieden aan diegenen die werkelijk in nood zijn én tegelijkertijd rekening houden met de draagkracht en het draagvlak van onze lokale samenleving. Het beperken van de migratie is een Europese en landelijke aangelegenheid. Op asiel en migratie zijn gemeenten gebonden



aan de Spreidingswet. Een betrouwbare gemeente houdt zich ook aan de Wet. Het CDA staat - in lijn met de Spreidingswet - voor een solidaire en gespreide verantwoordelijkheid in de verdeling van asielopvang. En verwacht dat andere gemeenten ook solidair zijn met Dongen.

Dit bereiken we door:

- **Regionaal afspraken** te maken over de verdeling van asielopvang.
- Besluitvormingsprocessen **zorgvuldig** met inwoners te doorlopen.
- **Samen** met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties invulling te geven aan wettelijke opgaven.
- De tijdelijke (nood)opvanglocatie **De Nestel** (minimaal) open te houden, conform afspraken, tot de zomer van 2027.

Wonen in een fijne omgeving



Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **(Betaalbare) woningen bouwen** voor starters, gezinnen en senioren: nieuwbouwwijken Noorderbunder en De Vijf Turven, diverse inbreidingslocaties en vrijkomende schoollocaties bebouwen, gebiedsvisies realiseren, nieuwe gronden aankopen.
- **Regelgeving versoepelen**: vergemakkelijken van woningdelen en woningsplitsing, CPO-projecten ondersteunen, mantel(zorg)wonen mogelijk maken.
- (Recreatieve) **ecologische verbindingszone**: onderzoek naar uitbreidingskansen rondom de gemeente(grenzen) en langs de Donge.
- **Groene buurten**: samen met inwoners vergroenen van versteende plekken, de '3-30-300 regel' invoeren, herplantplicht naleven, klankbordgroep Groen continueren.
- **Nieuw mobiliteitsplan**: op basis van subjectieve en objectieve gegevens een beleid opstellen om gevaarlijke plekken aan te pakken en duurzaam vervoer te stimuleren.
- **Verkeersprojecten concretiseren**: N629, F629 snelfietsroute, verkeersplan 's Gravenmoer en herinrichtingen Noorderlaan en Eindsestraat.



2. Wonen in een fijne omgeving

Het CDA kiest voor de woningzoekende. Een goed (t)huis vormt de basis voor een fijn leven. Jongeren die hun eerste woning zoeken, gezinnen die ruimte nodig hebben en ouderen die dichtbij zorg willen wonen: iedereen moet een plek kunnen vinden die past bij zijn of haar leven. Bovendien moet je huis staan in een schone en veilige omgeving waar het prettig wonen is. Bij nieuwbouw en herontwikkeling moet de nadruk liggen op duurzame wijken, veel openbaar groen en veilige wandel- en fietspaden in en rondom de wijk.

De woningzoekende op 1: een (t)huis voor iedereen

We bouwen aan nieuwe woningen én geven bestaande plekken een nieuwe toekomst. Bij alle plannen moet er gezorgd worden voor een goede mix van woningen: betaalbare (sociale) huur én koop voor starters, gezinnen en senioren. Zo houden we veerkrachtige buurten en wijken. We kiezen ervoor om de kracht van de samenleving te benutten door kleinschalige woonvormen te omarmen en door initiatieven te stimuleren waarbij inwoners samen hun eigen woningproject ontwikkelen. Bovendien willen we dat regels simpel zijn en ook echt ergens aan bijdragen.

Dit bereiken we door:

- Huidige en **nieuwe projecten** snel te realiseren:
 - > We starten met de bouw van nieuwbouwwijk **de Vijf Turven** in 's Gravenmoer.
 - > De grond voor de **nieuwbouwwijk Noorderbunder** is bouwrijp, dus snel de schop in de grond.
 - > We herontwikkelen de **vrijkomende schoollocaties** naar woningbouw.
 - > We voeren de vastgestelde **gebiedsvisies** met woningbouwplannen, zoals Kloostervisie en Glorieux, uit.
 - > We zetten vol in op het benutten van **inbreidingslocaties** om woningen te bouwen.
 - > We maken gebiedsvisies voor **potentiële nieuwbouwlocaties**, zodat we goed voorbereid zijn op de toekomst.
- Dongense inwoners, starters en jongeren **voorrang te geven** bij het toewijzen van (koop)woningen.
- **Kleinschalige woonvormen**, zoals woonhofjes, te stimuleren.
- **CPO-projecten** te ondersteunen, waarbij inwoners samen met hun eigen buurt of groep een woningproject ontwerpen en ontwikkelen.
- **Woningdelen en woningsplitsen** eenvoudiger te maken door bijvoorbeeld kangoeroewoningen te creëren.
- **Mantelwonen** mogelijk te maken, waarbij mensen op het erf van familie, vrienden of kennissen kunnen wonen.
- Samen met **woningcorporaties en partners** oplossingen te zoeken voor lange wachttijden door woningen beter te benutten en nieuwbouw te versnellen.



- In te zetten op het bevorderen van **doorstroming** door betaalbare woningen voor senioren te ontwikkelen.
- De pilot '**doorstroomregeling voor 75-plussers**' van Casade te evalueren en een structurele bijdrage te overwegen.
- **Levensloopbestendige woningen** na te streven voor zowel nieuwbouw als bestaande woningen.
- De **ruimte in een bestemmingsplan** om wonen mogelijk te maken te verruimen, zoals bij stoppende agrarische bedrijven.
- **Parallel plannen**, waarbij verschillende fases van een bouwproject gelijktijdig en in samenhang worden doorlopen, zo snel mogelijk de standaard te maken.
- Open te staan voor **actieve grondpolitiek** (gronden aankopen als gemeente) en waar nodig of mogelijk bij initiatieven een faciliterende houding aan te nemen.
- Onderzoek te doen naar de mogelijkheid om **woningbouwkavels** uit te geven.
- De nieuwe **woonzorgvisie** uit te voeren.
- Inwoners én woningzoekenden **actief te betrekken** bij nieuwe projecten, zodat we bouwen wat nodig is en wat past bij onze gemeente.
- Bij '**Not in my Backyard**' (**NIMBY**) gedrag en bezwaarprocedures actief woningzoekenden te betrekken om balans in het participatieproces te houden.

Een schone, groene en prettige omgeving

Het CDA wil dat onze gemeente een plek blijft waar het prettig wonen is, met een schone leefomgeving en veel groen dichtbij. Daarom kiezen we voor het versterken van natuur en biodiversiteit, het tegengaan van hittestress en het vergroenen van versteende plekken. Ook bij nieuwbouw en onderhoud staan groen, natuur-inclusiviteit en duurzaamheid centraal. Zo werken we aan een omgeving die uitnodigt tot ontmoeten, bewegen en genieten, én die bestand is tegen de uitdagingen van de toekomst.

Dit bereiken we door:

- Te onderzoeken hoe de **(recreatieve) ecologische verbindingszone** rondom de gemeente(grenzen) en langs de Donge kan worden uitgebreid, en eveneens in beeld te brengen waar de ecologische verbindingszone kan worden verbreed.
- Samen met het Waterschap, inwoners en andere stakeholders een visie op de **rivier De Donge** op te stellen.
- Structureel **wijkschouwen** uit te voeren om de toegankelijkheid en veiligheid van wijken te verbeteren.
- Voldoende **bankjes** te plaatsen waar bijvoorbeeld senioren prettig kunnen zitten.
- Uitvoering te geven aan het **Speelruimtebeleidsplan**.
- De '**3-30-300 regel**' in te voeren: vanuit elk huis 3 bomen zien, in elke wijk 30% groen hebben en binnen 300 meter een park of groengebied aanwezig.
- Minimaal **40% van de grond** in nieuwbouwwijken te bestemmen voor groene ruimte, zoals parken, speelplekken, water en natuur.



- Versteende plekken te **vergroenen** door bijvoorbeeld tegels te vervangen door beplanting en bomen en door inwoners te stimuleren om zelf te vergroenen via regentonnen, groene daken of minder verharding in de tuin.
- Initiatieven van **inwonersgroepen**, zoals dorps- en wijkraden, die bijdragen aan het vergroenen van de leefomgeving (financieel) te ondersteunen.
- Na te streven dat de gemeente en inwoners de **herplantplicht** nakomen.
- De inwoners die adviseren over het groenbeleid in de **Klankbordgroep Groen** beter te positioneren.
- **Fruitbomen, notenbomen en bloeiende planten** in de openbare ruimte aan te planten voor meer biodiversiteit én voor inwoners (plukken mag).
- Maatregelen te nemen om **hittestress** tegen te gaan, zoals meer bomen en meer schaduwplekken in versteende wijken.
- **Duurzaamheid** in de openbare ruimte te versterken door circulair te werken, regenwater op te vangen, klimaatadaptieve oplossingen toe te passen en bij nieuwbouw of vervanging energiezuinige en natuurvriendelijke verlichting te plaatsen.
- Meer **water in/aan het groen** na te streven, zoals vijvers of wadi's die regenwater opvangen en de natuur versterken.
- Binnen de wettelijke kaders actief aan de slag te gaan met het **bestrijden van ongedierte en ratten**.
- Een **meerjarenplan voor rioolvervanging en -onderhoud** op te stellen.
- Bij rioolvervanging direct - **multifunctioneel** - andere (onderhouds)verbeteringen mee te nemen, zoals nieuwe bestrating, vergroening en verlichting.
- **Regenwater af te koppelen** van het riool, zodat schoon water direct in de bodem kan zakken en het riool minder wordt belast.
- De handhavingcapaciteit bij de **Omgevingsdienst** te versterken om milieuregels effectief toe te passen.

Een verkeersveilige omgeving

Goed en veilig verkeer hoort bij een fijne en leefbare omgeving. Het CDA kiest voor een ambitieus doel: nul verkeersslachtoffers. We kiezen voor veiligere wegen met slimme oplossingen en soms duidelijke keuzes. Ook moet het gevoel van verkeersveiligheid veel meer op de voorgrond staan. Het draait immers niet alleen om de 'harde cijfers'. Achterstallig onderhoud moet worden ingelopen en goed onderhoud wordt de norm. Bovendien maken we ons wegenbeheer klimaatbewust en circulair, zodat we investeren in een toekomstbestendig Dongen.

Dit bereiken we door:

- Op basis van onder andere onderzoek naar gevaarlijke verkeersplekken in de gemeente, waarin ook de ervaringen en het gevoel van inwoners zelf worden meegenomen, een **nieuw duurzaam mobiliteitsplan** op te stellen en uit te voeren.
- In een duurzaam mobiliteitsplan ook **schoon en slim vervoer** te stimuleren.



- Onderzoek te doen naar het uitbreiden van het **netwerk van snelfietsroutes** rondom Dongen, zoals naar station Gilze-Rijen, de hub in Oosterhout en naar omliggende gemeenten.
- In beeld te brengen hoe **bestel- en vrachtverkeer** in het centrum en in onze wijken verminderd kan worden.
- Met de vervoerder Arriva en de provincie Noord-Brabant in overleg te gaan over het optimaliseren en intensiveren van het busvervoer van en naar **het station in Rijen**.
- Een **buurtbushalte** te realiseren voor het gemeentehuis, waardoor het gemeentehuis laagdrempeliger te bereiken is voor met name senioren.
- **Verkeersprojecten te concretiseren** door uitvoering te geven aan:
 - > De aanleg van de **N629** als veilige en toekomstbestendige ontsluitingsweg.
 - > De aanleg van de **F629-snelfietsroute**, voor aantrekkelijk en veilig fietsverkeer.
 - > De **herinrichting van de Noorderlaan**, voor betere doorstroming en veiligheid.
 - > De **herinrichting van de Eindsestraat**, om deze leefbaarder en veiliger te maken.
 - > Het **verkeersplan 's Gravenmoer** uit te voeren volgens planning, voor verbeterde toegankelijkheid en leefbaarheid.
- De meerjarenplanning voor **wegenonderhoud** strikt en tijdig uit te voeren met als doel om de kwaliteit van bestaande wegen te verbeteren.
- Bewustwording onder weggebruikers te vergroten via **voorlichting en educatie**, zodat we samen veiliger en duurzamer reizen.

Zorg voor elkaar

Stichting Maria-oord
Wonen, welzijn en zorg

Zusters Franciscanessen



Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **Sterke sociale basis:** zorg en ondersteuning zo veel als mogelijk in de eigen leefomgeving door te investeren in stevige ondersteuningsnetwerken.
- **Mantelzorgakkoord:** samen met mantelzorgers afspraken maken over ondersteuning en waardering.
- **Jeugdzorg op orde:** niemand tussen wal en schip door meer samenwerking met het medisch domein, door alleen bewezen effectieve zorg in te kopen, door soepel om te gaan met de harde knip bij 18 jaar en door het Rijk aan de (financiële) afspraken te houden.
- **Gezonde keuzes stimuleren:** actief aan de slag met preventie door een lokaal preventieakkoord, een seniorenbeleid en concrete initiatieven om gezond te blijven.



3. Zorg voor elkaar

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor zorg, ondersteuning en jeugdzorg. Denk hierbij aan hulp bij het huishouden of het persoonsgebonden budget (pgb). Er is lang niet altijd hulp nodig vanuit de gemeente. Veel hulp kan ook worden geboden vanuit algemene voorzieningen die vrij toegankelijk zijn voor inwoners, zoals buurt- en wijkactiviteiten (het voorliggende veld).

Een sterke sociale basis draagt bij aan het versterken van deze voorzieningen en aan het verbeteren van de ondersteuning voor inwoners. In 2025 is de visie op de sociale basis vastgesteld. Die legt vast hoe de gemeente het (informele) ondersteuningsnetwerk van inwoners gaat versterken.

Het CDA kiest voor mensgerichte, liefdevolle zorg en ondersteuning die toekomstbestendig is. Dat begint door vragen, zo veel als mogelijk in de eigen leefomgeving, samen met het sociale netwerk, op te pakken. Wanneer dit niet lukt, vormt de gemeente het vangnet. Bovendien kiest het CDA voor een preventieve aanpak. Voorkomen is immers beter dan genezen.

Sociale basis versterken

De sociale basis bestaat uit het (ondersteunings)netwerk van inwoners, zoals mantelzorgers, verenigingen en wijkraden. Deze sociale basis helpt om inwoners mee te laten doen door zorg en ondersteuning te bieden. Het CDA wil de komende periode heel doelgericht de sociale basis van onze inwoners versterken.

Dit bereiken we door:

- Ondersteuning in de **eigen leefomgeving** van inwoners zichtbaar te laten zijn, zoals met het Dorpsteam.
- Een **wijkgerichte aanpak** te hanteren, waarin samenwerking tussen zorg, welzijn en vrijwilligers wordt vormgegeven.
- De inzet van het **Stevig Lokaal Team (SLT)** - expertiseteams die aanwezig zijn in de leefomgeving van inwoners - zo snel mogelijk uit te breiden naar ook andere hulpvragen dan alleen vanuit de jeugdzorg.
- Te investeren in een leefomgeving die ontmoeting bevordert door bijvoorbeeld de aanleg van **ontmoetingsplaatsen**.
- Te onderzoeken of de inzet van '**ouderenambassadeurs**' en van een **jongerenraad** kunnen bijdragen aan het versterken van de sociale basis.
- De afspraken rond een **dementievriendelijke gemeente** op te pakken, waardoor mensen met dementie en hun mantelzorgers zo lang mogelijk mee blijven doen in de samenleving.
- '**Het gezin**' te versterken door initiatieven als Buurtgezinnen, waarin gezinnen die steun kunnen gebruiken gekoppeld worden aan een gezin in de buurt.



- Samen met mantelzorgers een **mantelzorgakkoord** op te stellen om concrete ondersteunende maatregelen, zoals uitbreiding van respijtzorg (tijdelijke vervangende zorg) en logeerszorg, te bewerkstelligen.
- Het **mantelzorgcompliment** te behouden.
- Actief aan de slag te gaan met het in beeld krijgen van '**jonge mantelzorgers**' om zo gerichte ondersteuning aan te kunnen bieden.
- Samen met maatschappelijk organisaties **eenzaamheid terug te dringen** door onder andere deel te (blijven) nemen aan het actieprogramma "Eén tegen eenzaamheid".
- De vinger aan de pols te houden door regelmatig, ook buiten beleidsvorming om, in gesprek te gaan met **(advies)raden**, zoals de WMO-adviesraad, de Seniorenraad Dongen en de dorps- en wijkraden.
- Te zorgen voor voldoende toegankelijke **openbare toiletten**.
- Uitvoering te geven aan het **VN-verdrag Handicap**.

Toekomstbestendige WMO

Het CDA vindt het belangrijk dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en mee kunnen blijven doen in de samenleving. Wanneer dit niet goed lukt, door bijvoorbeeld een ziekte of ouderdomsklachten, dan kan de gemeente soms hulp bieden. Denk hierbij aan hulp in het huishouden, (regio)vervoer of een rolstoel. Het CDA vindt het belangrijk dat de zorg en ondersteuning betaalbaar, bereikbaar en kwalitatief goed is. Om dit ook in de toekomst zo te houden, moeten er soms (lastige) keuzes gemaakt worden. Het CDA kiest voor zorg die uitgaat van wat mensen nog wél kunnen en zet daarom in op een sterke sociale basis.

Dit bereiken we door:

- Waar mogelijk gebruik te maken van oplossingen en ondersteuning uit de **sociale basis (voorliggend veld)**, zodat inwoners eerder en laagdrempelig geholpen worden.
- De **inkoopkosten** van WMO-voorzieningen zo laag mogelijk te houden door onder andere te werken met langdurige contracten en door te toetsen of zorg **doelmatig en/of doeltreffend** wordt ingezet.
- Met '**keukentafelgesprekken**' de zorgbehoefte in één keer goed in beeld te krijgen.
- De administratieve last te verminderen door bij blijvende hulp- en zorgvragen, waarvoor geen Wlz-indicatie geldt, **langdurige indicaties** af te geven.
- Inwoners tijdig en begrijpelijk te **informer**en over veranderingen in hun ondersteuning.
- **Zorgcontinuïteit** te waarborgen in het geval van bijvoorbeeld verhuizing, wisseling van aanbieder of beleidswijzigingen.
- **Wachttijden** inzichtelijk te maken en indien nodig actief terug te dringen.
- Zo veel als mogelijk inwoners met ondersteuning vanuit de WMO **één vaste contactpersoon** of cliëntondersteuner te geven.
- Een **open houding** te hanteren, waarin 'ja, tenzij' wordt toegepast.
- De samenwerking tussen het **medische domein** (zoals huisartsen en praktijkondersteuners) en het sociale domein (zoals de gemeente) te versterken.



Niemand tussen wal en schip in de jeugdzorg

De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdzorg. De gemeente Dongen heeft samen met de andere regio Hart van Brabant gemeenten de jeugdhulp ingekocht. De afgelopen jaren is zowel het aantal jeugdigen in de jeugdhulp toegenomen, alsook de hoeveelheid (hoog-)specialistische (en dure) zorg. Het wordt daarom steeds moeilijker om de jeugdzorg betaalbaar te houden zonder aanvullende middelen van de Rijksoverheid. Jeugdigen mogen echter niet tussen wal en schip vallen.

Dit bereiken we door:

- Hulpvragen zoveel mogelijk in de **eigen omgeving** op te pakken, zoals via school, huisarts, wijkteam, informele netwerken of lokale initiatieven als Stichting Stronk.
- Jongeren **mee te laten praten** over wat zij denken dat nodig is en wie hen daarbij kan steunen.
- **Steunfiguren** uit het netwerk van jongeren, zoals een familielid, trainer of buur, actief te betrekken.
- Alleen zorg in te kopen die **bewezen effectief** is en voldoet aan de **kwaliteitseisen**.
- Het Rijk en (regio-)gemeenten te houden aan de **(financiële) afspraken** van de Hervormingsagenda Jeugd en de adviezen van de Commissie Van Ark.
- Jongvolwassenen die de jeugdzorg verlaten goed te begeleiden door onder andere **soepeler om te gaan** met de harde knip bij 18 jaar.
- De samenwerking met **huisartsen en praktijkondersteuners** te versterken in de gezamenlijke aanpak van hulpvragen.
- Interventiemogelijkheden te ontwikkelen om **wachttijden en wachtlijsten** te verkorten, zoals wachtlijstbemiddeling.

Gezond blijven begint bij voorkomen

Het CDA wil een beweging maken waarin we zoveel mogelijk voorkomen dat mensen zorg nodig hebben. Gezonde keuzes moeten makkelijk gemaakt worden en mensen moeten gestimuleerd worden om gezond te leven. Preventie moet zich richten op fysieke, sociale en mentale aspecten.

Dit bereiken we door:

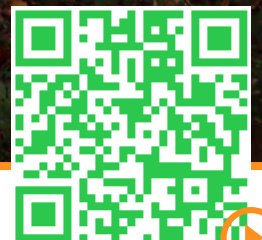
- Het lokale **preventieakkoord** uit de la te halen en te actualiseren: het moet de basis vormen van een breed gerichte preventieve aanpak over verschillende beleidsdomeinen heen en moet de lokale continuïteit waarborgen.
- De preventieve doelstellingen voort te laten komen uit de ambities in het **Gezond en Actief Leven Akkoord** (GALA).
- Jongeren met **overgewicht en obesitas** te helpen door onder andere het continueren van het BeweegBuro, de JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) aanpak, het project gezonde school en kind naar gezond gewicht.



- Actief in te zetten op het ontmoedigen van het gebruik van **alcohol, vapes, drugs en tabak** onder jongeren.
- **Jongerenwerk en scholen** actief te betrekken bij het vroeg signaleren en snel oplossen van problemen.
- Een **seniorenbeleid** te ontwikkelen waarin onder andere wordt ingespeeld op vitaal ouder worden en op de uitdagingen van de dubbele vergrijzing.
- **Intergenerationele initiatieven** te stimuleren die betekenisvol ouder worden vergroten, zoals ontmoetingen tussen scholen en zorginstellingen.
- Senioren aan te moedigen om **fit te blijven** door het stimuleren van projecten zoals Max Vitaal of de inzet van valpreventie.
- Suïcidepreventie vast te leggen in een lokaal beleid om **inwoners in nood** of met een hulpvraag tijdig te herkennen en onder te steunen.
- Inwoners handvatten te geven om te kunnen werken aan (het bespreekbaar maken van) hun **mentale gezondheid** en duidelijk vindbaar te maken waar binnen de gemeente hulp hiervoor is te krijgen.
- De **fysieke leefomgeving** dusdanig in te richten dat het gezondheid bevordert en gezonde keuzes stimuleert.
- **Hittepreventie** op orde te brengen, zodat inwoners weten waar ze terecht kunnen voor hulp en verkoeling bij hittegolven en gemeentelijke gebouwen hierop in te richten.
- Te blijven investeren in een **hartveilige gemeente**, waarin elke locatie in de gemeente in een '6-minutenzone' ligt door voldoende AED's en burgerhulpverlening.
- **Lokale rolmodellen**, zoals sporters, in te zetten om inwoners te inspireren tot een gezonde leefstijl.

Een stevig sociaal vangnet

Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **'Één-loket-aanpak'**: inwoners hoeven maar één keer hun situatie uit te leggen.
- **Gratis openbaar vervoer voor minima**: behouden en waar mogelijk uitbreiden.
- **Noodfonds**: snel inspelen op actuele urgente problemen.
- **Menstruatie-armoede**: structureel gratis menstruatieproducten voor inwoners met een laag inkomen.



4. Een stevig sociaal vangnet

In de gemeente Dongen laten we niemand vallen. Iedereen moet kunnen meedoen en kunnen bijdragen aan de samenleving. We moeten elkaar te hulp kunnen schieten. Dat vraagt om maatwerk, om vertrouwen en om een gemeenschap die omziet naar elkaar. We zijn solidair met elkaar en bouwen aan een sterk vangnet van sociale zekerheid.

Terugdringen van armoede en schulden

Armoede is niet alleen een tekort aan geld, maar vaak ook een tekort aan kansen, gezondheid en perspectief. Het leidt tot stress en gezondheidseffecten, waardoor het vinden van een oplossing nog moeilijker wordt. Door hulp van de gemeente en door de inzet van vele maatschappelijke initiatieven kunnen armoede en schulden worden teruggedraaid en zelfs worden voorkomen. Het recent vastgestelde Armoede- en Schuldenbeleidsplan vormt hiervoor de basis. We werken niet vanuit wantrouwen, maar vanuit én met vertrouwen.

Dit bereiken we door:

- Een **'één-loket-aanpak'** in te voeren: inwoners hoeven maar één keer hun situatie uit te leggen, waarna de gemeente zorgt voor doorverwijzing en directe toegang tot alle passende regelingen en organisaties.
- Het **gratis openbaar vervoer** voor mensen met een laag inkomen (minima) te behouden en waar mogelijk uit te breiden.
- Een flexibel structureel **noodfonds** in te stellen: zodat de gemeente snel kan inspelen op actuele urgente problemen, zoals hoge energiekosten, inflatie of andere onverwachte lasten.
- Te onderzoeken of het verder **verruimen of differentiëren van de inkomensgrens** om toegang te hebben tot (lichte) steunmaatregelen (heden 130% van het sociaal minimum) bijdragen aan het verminderen van de armoedeval.
- Organisaties als de Voedselbank Dongen, Stichting Leergeld en Arm in Arm te ondersteunen met **kennis en/of middelen**.
- Structureel te zorgen voor **gratis menstruatieproducten** voor inwoners met een laag inkomen.
- **Risicogroepen** in beeld te brengen en hen actief toe te leiden naar passende hulp.
- Te stimuleren dat alle gerechtigden gebruikmaken van de **steunmaatregelen**, zoals de Meedoenregeling en de ziektekostenverzekering voor minima.
- In samenwerking met woningcorporaties, zorgverzekeraars, Belastingssamenwerking West-Brabant en energie- en drinkwaterbedrijven **schulden vroegtijdig te signaleren**.
- Onderzoek te doen naar de meerwaarde om aan te sluiten bij het **Volwassenenfonds Sport & Cultuur** om het lesgeld of de contributie voor volwassen minima te betalen.
- Steunmaatregelen ook beschikbaar te maken **voor jongvolwassenen**, zodat het niet bij 18 jaar ophoudt.



Begeleiden naar werk en inkomen

Werk geeft betekenis aan het leven van mensen. Het voorziet in een inkomen, biedt mogelijkheden voor ontwikkeling en draagt bij aan nieuwe sociale contacten. De gemeente moet vanuit de Participatiewet ervoor zorgen dat niemand werkloos langs de kant staat. We zorgen dat iedereen kan meedoen in onze samenleving door te zoeken naar passend werk. Wanneer werken niet haalbaar is, zoeken we naar een andere passende maatschappelijke bijdrage zoals via vrijwilligerswerk.

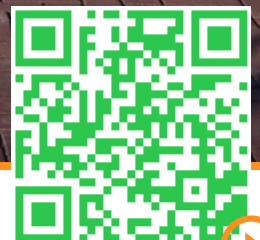
Dit bereiken we door:

- Vast te houden aan de **Uitvoeringsprincipes Participatiewet** (januari 2025) waarin de **mens centraal staat** en ingezet wordt op mogelijkheden die bijdragen aan de **actieve participatie** - bijvoorbeeld via (vrijwilligers)werk - van uitkeringsgerechtigden.
- Op basis van de nieuwe Wet 'Participatiewet in Balans' een **beleidsplan 'participatie'** op te stellen om zo veel mogelijk bijstandsgerechtigden aan werk te helpen.
- In te zetten op het bevorderen van **werk door/voor statushouders** door onder andere aan te sluiten bij regionale initiatieven.
- Maximaal de kansen te benutten die het **regionale Werkcentrum Midden-Brabant** - één centrale, laagdrempelige, persoonlijke en herkenbare ingang voor werkzoekenden, werkenden en werkgevers - voor Dongense werkzoekenden kan bieden.
- Samen met het **ontwikkel- en werkbedrijf Diamant-groep** werken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt mogelijk te (blijven) maken.
- Een positieve houding aan te nemen voor meer **beschutte werkplekken** (een betaalde baan in een aangepaste omgeving voor mensen met een arbeidsbeperking).
- Onderzoek te doen naar **basisbanen** waarin werkzoekenden die moeilijk aan regulier werk komen, voor het minimumloon en gericht op maatschappelijk belangrijke taken in de buurt, aan de slag kunnen.



Kansrijke start voor onze jeugd

Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **Scholen bouwen:** KC 's Gravenmoer en KC De Biezenkring realiseren volgens planning, KC West meenemen in een gebiedsgerichte aanpak en nieuwbouw of verbouw van KC Achterberg en KC Sint Jan onderzoeken.



5. Kansrijke start voor onze jeugd

In Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart moet het fijn opgroeien zijn. Iedere jongere moet dezelfde kansen krijgen en hebben om te leren, te ontwikkelen en om mee te doen. Je toekomst mag niet bepaald worden door de wijk of buurt waarin je bent opgegroeid. Als gemeente moeten we jongeren de kans geven om hun eigen pad uit te stippelen.

Goed onderwijs in goede schoolgebouwen

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het vernieuwen van onze schoolgebouwen: Sint Agnes, KC Anspach en het Cambreur College. Binnenkort wordt ook KC Heilig Hart opgeleverd en daarna KC 's Gravenmoer. De plannen voor KC de Biezenkring zijn volop in de maak. Het CDA is nog niet klaar: de overige scholen verdienen een opfrisbeurt om goed onderwijs te behouden. Het CDA kiest bewust voor Integrale Kindcentra en wil dat een school verankerd is in de wijk, waar kinderen leren, talenten ontdekken, kansen krijgen en oefenen in goed burgerschap.

Dit bereiken we door:

- Te investeren in **gezonde en duurzame schoolgebouwen**.
- Een nieuw **Integraal Kindcentrum in wijk West II** onderdeel te maken van een leefbaarheids-gerichte gebiedsaanpak van de hele wijk.
- **KC 's Gravenmoer** en **KC De Biezenkring** volgens planning en budget te realiseren.
- Onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor nieuwbouw of verbouw van **KC Achterberg** en **KC Sint Jan**.
- Indien nodig afspraken rondom de **schuldenopbouw** van de gemeente los te laten om nieuwe schoolgebouwen te kunnen realiseren.

Gelijke kansen en mogelijkheden

We willen dat ieder kind zich goed kan voorbereiden op school, talenten kan ontdekken en kan meedoen in de samenleving. Een kansrijke start begint bij de eerste levensjaren. We investeren niet alleen in onze jeugd, maar ook in de toekomst van onze gemeenschap.

Dit bereiken we door:

- Aangesloten te blijven bij het **actieprogramma Kansrijke Start** om in kwetsbare situaties te ondersteunen bij de eerste 1000 dagen van een kind.
- Kinderen die door sociale, economische of culturele oorzaken een verhoogd risico lopen op leer- en/of taalachterstand met voorschoolse opvang een optimale voorbereiding te geven op de basisschool (**Voor- en Vroegschoolse Educatie**).
- Mogelijkheden te bieden om (**maatschappelijke**) **stages** te lopen bij de gemeente.
- Samenwerkingen met en/of het vestigen van **MBO-instellingen** te onderzoeken.
- Jongeren te motiveren met **succesverhalen** van inwoners.
- De **taal- en leesvaardigheid** te versterken, onder jongeren, zoals via het Taalhuis.

Een levendige samenleving

Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **Maximale ondersteuning voor verenigingen:** een verenigingsadviseur in dienst, een lokaal Gemeenschapsfonds om voorzieningen te behouden, een betaalde beheerder voor de Geubel en ondersteuning bieden met materiaal of waar nodig financieel.
- **Regels verminderen:** in beeld brengen welke vergunnings- en verantwoordingsregels minder kunnen en inzetten op meerjarige vergunningen.
- **Vrijwilligersakkoord:** samen met vrijwilligers afspraken maken over waardering, hulp bij werving en ondersteuning.
- **Gratis sporten onder de 18 jaar:** de uitkomsten bespreken met sportverenigingen.
- **Kunst- en cultuureducatie:** toegankelijk en betaalbaar houden door passende (structurele) subsidies.
- **Historisch 's Gravenmoer:** de Oude Haven terugbrengen en authentieke lantaarns plaatsen.



6. Een levendige samenleving

Het CDA kiest vóór de samenleving. Zonder het 'wij' van de gemeenschap kan het 'ik' niet bestaan. Wij kiezen voor al die mensen die onze gemeente mooier maken, die gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor hun buurt, sportclub of de natuur. Onze maatschappelijke organisaties en vrijwilligers zijn de drijvende kracht van een samenleving met veerkracht, verbondenheid en onderling vertrouwen. Dat moeten we koesteren.

Vitale verenigingen en stichtingen

Verenigingen zijn een plek van samen doen. Hier kun je je talenten ontplooiën, vrijwilligerswerk oppakken of ervaring opdoen in een bestuursfunctie. Het CDA vertrouwt op vitale verenigingen. We moeten dus stoppen met de gedachte dat meer regels altijd leiden tot het maken van minder fouten.

Dit bereiken we door:

- De aanstelling van een **verenigingsadviseur** bij de gemeente structureel te maken om verenigingen optimaal te ondersteunen.
- Onderzoek te doen naar een lokaal **Gemeenschapsfonds** om voorzieningen, zoals buurthuizen, te kunnen behouden.
- Financiële middelen vrij te maken voor een vaste **beheerder in de Geubel**.
- Een **Verenigingshal** mogelijk te maken.
- In beeld te brengen welke **vergunnings- en verantwoordingsregels** verminderd kunnen worden.
- **Meerjarige vergunningen** voor verenigingen en evenementen mogelijk te maken.
- Maatschappelijke organisaties te blijven **ondersteunen met materiaal**, zoals hekken, en waar nodig ook financiële ondersteuning te bieden.
- Een **nieuw subsidiebeleid** op te stellen om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen.
- Het nieuwe **evenementenbeleid** tijdig te evalueren en meermaals per jaar het gesprek met organisatoren te initiëren.
- Samen met vrijwilligers een breed gedragen **vrijwilligersakkoord** op te stellen om onder andere afspraken te maken over waardering, hulp bij werving en over ondersteuning.

Sporten verbindt

Sport en bewegen dragen bij aan een gezonde samenleving. Daarnaast verbindt het ook mensen. Het CDA wil dat sporten en bewegen voor alle inwoners mogelijk is. Geldzorgen, (bewegings)beperking of toegankelijkheid mogen geen reden zijn om niet te sporten.

Dit bereiken we door:

- Te streven naar een **breed aanbod** van sportvoorzieningen binnen de gemeente en **goede faciliteiten** voor onze sportverenigingen mogelijk te maken.



- Sportclubs aan te zetten tot **samenwerking** om faciliteiten optimaal te benutten.
- Samen met de sportverenigingen de uitkomsten van het **onderzoek “gratis sporten onder de 18 jaar”** te bespreken om de uitvoerbaarheid en wenselijkheid te beoordelen.
- Voetbalvereniging **Olympia'60** te voorzien van 1,5 kunstgrasveld om tegemoet te komen aan de speelintensiteit van de vereniging.
- Sportvoorzieningen en openbare gebouwen voor iedereen **goed toegankelijk** te houden en indien nodig toegankelijk te maken.
- **Sport- en speelvoorzieningen** te combineren met elkaar, waarbij er aandacht is voor alle leeftijden en voor spreiding over de gehele gemeente.
- Sportverenigingen te helpen in hun **verduurzamingsopgave**.
- De initiatieven **Sjors Sportief** en **Max Vitaal** voort te zetten.
- Inwoners met een beperking te helpen bij het vinden van een **geschikte vorm** van sport en bewegen, zoals via Uniek Sporten.

Kunst en cultuur voor iedereen

De identiteit van onze gemeente wordt mede bepaald en versterkt door kunst, cultuur en erfgoed. Ook evenementen van gemeenschappelijkheid rekenen we hieronder, zoals de Zomerspelen, Kerst en Carnaval. Het CDA koestert onze tradities, waarden en erfgoed.

Dit bereiken we door:

- Te verkennen welke kansen een **cultuurnota** kan bieden om een breed cultuuraanbod te bewerkstelligen.
- Een nieuwe **Nota Cultureel Erfgoed** zo snel mogelijk vast te stellen.
- **Kunst- en cultuureducatie** toegankelijk en betaalbaar te houden voor iedereen door het verstrekken van passende (structurele) subsidies aan bijvoorbeeld Het Kunstpodium.
- Het initiatief **Sjors Creatief** voort te zetten.
- **Authentieke lantaarns** in het straatbeeld te behouden en deze lantaarns in 's Gravenmoer toe te voegen.
- In overleg met netbeheerder Tennet in te zetten op het (deels) terugbrengen van de **Oude Haven 's Gravenmoer**.

Toegankelijke energietransitie en afvalinzameling



Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **Behapbaarheid en betaalbaarheid:** een toegankelijke energietransitie.
- **Gemeentelijke gebouwen:** in 2030 zijn alle gemeentelijke gebouwen energieneutraal.
- **Milieustraat:** ongelimiteerd toegankelijk houden, tenzij het (beperkt) limiteren van bezoeken de allerlaatste noodzakelijke mogelijkheid is om aan de normen te voldoen.



7. Toegankelijke energietransitie en afvalinzameling

De komende jaren stappen we steeds meer over van fossiele brandstoffen naar duurzame alternatieven. Gemeenten hebben een regierol in deze energietransitie. Om dit te bewerkstelligen werkt de gemeente Dongen intensief samen in de regio Hart van Brabant, zoals via de Regionale Energie- en Klimaatstrategie (REKS). De transitie is echter niet gemakkelijk. Gemeenten staan voor flinke uitdagingen.

Ook moeten inwoners en ondernemers bewuster hun afval scheiden. De gemeente draagt een verantwoordelijkheid om afval te recyclen, zodat op een duurzame manier met afval wordt omgegaan. Afval kan namelijk opnieuw gebruikt worden.

Het CDA wil toewerken naar schone energie met circulaire grondstoffen. Als goede rentmeesters moeten we namelijk zorg dragen voor de aarde, voor onszelf en voor de generaties na ons. Wel pleit het CDA voor een transitie die betaalbaar én behapbaar is voor inwoners en ondernemers. We kiezen voor realisme, draagvlak en toegankelijkheid.

Transitie naar duurzame energieopwek en -besparing

De gemeente Dongen kan de energietransitie niet alleen. Daarvoor is intensieve samenwerking met inwoners, ondernemers, (regio-)gemeenten, netbeheerders en mede-overheden nodig. Aan de ene kant werken we aan het opwekken van duurzame energie én aan de andere kant zetten we in op energiebesparing door isolatie. Het CDA wil dat de energietransitie slaagt, maar wel op het juiste tempo, met behoud van draagvlak en met een behapbare inspanning voor inwoners en ondernemers.

Dit bereiken we door:

- De doelen en plannen in de **Regionale Energie- en Klimaatstrategie** (REKS) te onderschrijven en uit te voeren.
- De huidige zoekgebieden voor '**energiehubs**' - mogelijke locaties voor de grootschalige opwek van elektriciteit in wind- en zonneparken - aan te houden en hierover afspraken te maken met Defensie en indien dit niet lukt dan zoekgebieden buiten de gemeente Dongen aan te wijzen.
- **Minimaal 50% lokaal eigendom** het uitgangspunt te laten zijn bij de ontwikkeling van de energieprojecten door het Publiek Ontwikkelbedrijf.
- Zo snel als mogelijk in Hart van Brabant een **regionaal energieperspectief** te ontwikkelen, waarmee er oplossingen komen voor de netcongestie die de transitie nu vertraagt.
- Zonne-energie op te wekken vanaf daken en niet vanaf de grond (**zonne-ladder**).
- De mogelijkheden voor het opwekken van **zonne-energie boven parkeerplaatsen** (solar carports) te onderzoeken.



- De recent vastgestelde **energiesysteemvisie**, die het toekomstbeeld naar 2050 schetst, te volgen om te komen tot een nieuw duurzaam energiesysteem.
- Het verplicht op te stellen **warmteprogramma**, waarin wordt beschreven welke wijken, buurten en dorpskernen de komende 10 jaar overgaan op een andere manier van verwarmen, samen met inwoners en stakeholders vorm te geven.
- De kansen en bedreigingen van de **Delta Rhine Corridor** - leidingen voor onder andere waterstof ten noorden van de kern Dongen in het buitengebied - voor de Dongense industrie, met name op bedrijventerrein De Wildert, in beeld te brengen en adequaat op in te spelen.

Waar lokaal het verschil gemaakt kan worden

De energietransitie is een mondiale opgave die regionaal en lokaal tot uitvoering komt. De impact van de transitie is dus fors. Het CDA vraagt daarom veel aandacht voor de positie van inwoners en stakeholders. Wanneer het beleid niet behapbaar is, zal draagvlak verloren gaan. Ook moeten we vanuit solidariteit oog houden voor de meest kwetsbaren en hen op het juiste tempo en met de juiste ondersteuning meenemen in de energietransitie.

Dit bereiken we door:

- Naast het warmteprogramma ook per wijk een (algemeen) **verduurzamingsplan** op te stellen samen met de inwoners, dorps- en wijkraden en andere stakeholders.
- In gesprek te blijven met inwoners over de **behapbaarheid en betaalbaarheid** van de energietransitie.
- **Duurzaamheidsinitiatieven** van inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers te faciliteren.
- De **buurtaanpak**, waarin een team van inwoners wordt gevormd die werken aan een betere, duurzamere en socialere buurt, te continueren en uit te breiden naar alle kernen en wijken.
- **Verenigingen van eigenaren** (ve's) te activeren om een rol te vervullen in de energietransitie.
- De **Lokale Aanpak Isolatie** - een subsidieregeling voor grootschalige verduurzaming en isolatie van woningen - te evalueren en indien succesvol te continueren vanuit eigen financiële middelen.
- Te onderzoeken welke **subsidies** nodig zijn om kwetsbare inwoners mee te laten doen in de energietransitie.
- Met **energiefixers** snelle verbeteringen aan te brengen in niet-duurzame woningen.
- De inzet van de **lokale energiecoöperatie** Energie Dongen Samen Duurzaam, via onder andere het energieloket en energiecoaches, te continueren.
- Zowel een **fysiek als digitaal energieloket** te behouden, waarbij inwoners worden geïnformeerd over en ondersteund bij energiebesparing en verduurzaming.
- Een plan op te stellen waarin **duurzame mobiliteit** wordt gestimuleerd door bijvoorbeeld in te zetten op deelauto's en door aan te sluiten bij de regionale laadpalenvisie die momenteel gemaakt wordt.



Het goede voorbeeld geven

De gemeente heeft zelf een belangrijke voorbeeldfunctie. Het CDA kiest voor een gemeente die initiatief neemt én lef toont om aan de eigen duurzaamheidsdoelstellingen te voldoen.

Dit bereiken we door:

- **Duurzaam en circulair aan te besteden** door per project te streven naar een reductie van de milieukosten en de CO2-uitstoot, en waar mogelijk goede materialen te hergebruiken.
- Zo veel als mogelijk **schoon en emissieloos te bouwen**: bouw- en infrabedrijven krijgen bij de gunning de kans zich te onderscheiden op duurzaamheid, netbewust bouwen, klimaatadaptatie en natuur-inclusiviteit.
- Het plan dat in 2030 alle **gemeentelijke gebouwen** energieneutraal zijn met bijbehorend energielabel A verder uit te voeren.
- Waar mogelijk te kiezen voor een duurzame vervanging van het **wagenpark**.

Circulaire grondstoffen en afval recycling

De afgelopen jaren is er ingezet op het verminderen van de kilo's restafval. Nu ligt er vanuit Europa een nieuwe norm: in 2035 moet 65% van al ons afval gerecycled worden. Dus van kilo's restafval gaan we naar een percentage recyclebaar materiaal in het totale huishoudelijke afval. Door afval goed te scheiden kunnen namelijk herbruikbare grondstoffen gemaakt worden. Het CDA staat achter de Europese doelstelling.

Dit bereiken we door:

- In 2030 **minimaal 60%** van het huishoudelijk afval te recyclen.
- Duidelijk te **communiceren** in verschillende talen over het nut, noodzaak en doel van afvalscheiding.
- **Geen Diftar** in te voeren, waardoor inwoners niet betalen per kilo afval.
- Het door vrijwilligers, al of niet in clubverband, opruimen van **zwerfafval** te (blijven) belonen met een 'waarderingscompliment'.
- De **milieustraat ongelimiteerd toegankelijk** te houden, tenzij het (beperkt) limiteren van bezoeken de allerlaatste noodzakelijke mogelijkheid is om aan de Europese normen te voldoen.

Economie van morgen

Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **Bedrijventerreinen:** toekomstbestendig, duurzaam en volop onderlinge samenwerking.
- **Buitengebied:** landbouw, recreatie, natuur en energieproductie met elkaar verbinden.
- **Ondernemersfonds Dongen:** mogelijk maken van gezamenlijke initiatieven tussen ondernemers.
- **Aanleghaven:** kansen benutten die voortkomen uit een (kleine) aanleghaven in het Wilhelminakanaal.
- **Lokale ondernemers eerst:** bij opdrachten vanuit de gemeente de kans geven aan lokale bedrijven.



8. Economie van morgen

Afgelopen bestuursperiode is de Economische Visie 2030 vastgesteld. De komende raadsperiode zet het CDA de stap van visie naar beleid en naar resultaten. Met de Economische Visie 2030 als basis kiezen we voor een sterke, duurzame en toekomstgerichte lokale economie. Samen met ondernemers, het onderwijs en onze inwoners bouwen we verder aan brede welvaart en aan een aantrekkelijke gemeente om in te wonen, te werken en te ondernemen. Waarbij de gemeente proactief verbindingen legt, faciliteert en initieert.

Toekomstbestendige bedrijventerreinen

Het CDA wil voldoende ruimte bieden voor groei, innovatie en nieuw ondernemerschap. Bedrijventerreinen moeten daarom duurzaam, veilig en goed bereikbaar zijn, zodat ondernemers hier met vertrouwen kunnen investeren in de toekomst. Daarbij zetten we in op het versterken van onze positie binnen de regio Hart van Brabant.

Dit bereiken we door:

- In samenwerking met de ondernemers op Tichelrijt in te zetten op een **toekomstbestendig en duurzaam bedrijventerrein**, waarbij er aandacht is voor modernisering, bereikbaarheid en vergroening.
- **Samenwerking tussen ondernemers** op het bedrijventerrein te versterken.
- Actief in te zetten op **oplossingen voor netcongestie** in samenwerking met ondernemers, provincie en netwerkbeheerders.
- **Circulair en innovatief** ondernemerschap te faciliteren.

Een waardevol buitengebied

Het CDA kiest voor een vitaal buitengebied waarin agrarische bedrijven zekerheid en ontwikkelmogelijkheden hebben. Landbouwgrond beschermen we als basis voor voedselproductie en ons landschap. Tegelijk kiezen we als CDA ook voor multifunctionele landbouw, waarin ook bijvoorbeeld zorg en recreatie een plek kunnen krijgen.

Dit bereiken we door:

- Verder vorm te geven aan het **Programma Buitengebied**, waarbij er ook ingezet wordt op een langetermijnstrategie die landbouw, recreatie, natuur en energieproductie met elkaar verbindt.
- Heldere beleidskaders en vergunningstermijnen vast te stellen voor de **huisvesting van arbeidsmigranten** op het terrein van de ondernemers.
- Agrariërs actief te betrekken bij energieprojecten en ruimte te geven voor **innovaties**, zoals agri-pv en kleinschalige vergisting, met behoud van landbouwgrond als uitgangspunt.
- Een afwegingskader op te nemen bij **ruimtelijke plannen** om zo landbouwgrond te beschermen en negatieve effecten te compenseren.



- **Multifunctionele landbouw** structureel in beleid op te nemen en regels hiervoor te vereenvoudigen om zo verbreding en nevenfuncties te stimuleren.
- Samen met boeren, het waterschap en de industrie te werken aan projecten voor **wateropslag, buffering en hergebruik**.
- Aan betere waterberging, natuurontwikkeling en een hogere kwaliteit van **water en bodem** te werken door afspraken te maken over herinrichting en over het inzetten van ecosysteemdiensten.
- Frequent in overleg en in samenwerking te blijven met **(jonge) agrarische ondernemers** over onder andere subsidiemogelijkheden (in de regio), hulp bij de energietransitie en het behoud van een vitaal landelijk gebied.

Recreëren in een bruisende en vitale gemeente

Het CDA wil aantrekkelijke winkelcentra in Dongen en 's Gravenmoer waar inwoners graag komen en die ook aantrekkingskracht hebben op de regio. We zetten in op levendige winkelstraten en een sterk midden- en kleinbedrijf. Het centrum moet duurzaam, groen en toekomstbestendig zijn, waarbij goede bereikbaarheid en gratis parkeren als uitgangspunten gelden. Zo creëren we centra die niet alleen functioneel zijn, maar ook uitnodigen tot ontmoeting en recreatie. Door de gemeente te profileren als gastvrij met een aantrekkelijk aanbod voor inwoners en bezoekers dient recreatie als extra motor voor levendigheid, werk en promotie van onze gemeente.

Dit bereiken we door:

- **Leegstand** aan te pakken door ruimte te geven aan bijvoorbeeld horeca en cultuur.
- Te investeren in **uitstraling, veiligheid en bereikbaarheid** van centra.
- Ontmoeting op het **Looiersplein** te stimuleren door meer vergroening en door inzet op toegankelijkheid.
- Evenementen en activiteiten die bijdragen aan **levendigheid en saamhorigheid** te stimuleren en te faciliteren.
- **Samenwerking** tussen recreatie, toerisme en lokale ondernemers(verenigingen) te versterken.
- Het **wandel- en fietsroutenetwerk** in de gemeente te versterken.
- Verbinding te maken tussen **onze centra en het buitengebied** voor een samenhangend recreatief aanbod.
- Een gebiedsvisie op te stellen voor de **Kanaalzone Noord** waarin de kansen voor de economie, recreatie en toerisme worden verkend, zoals een **kleine aanleghaven** en camperplaatsen.

Krachten bundelen

Het CDA zet in op een sterk organiserend vermogen van ondernemers en gemeente samen, waarin er minder regeldruk en meer structurele samenwerking is. Daarom hebben we in de afgelopen bestuursperiode opgeroepen om de kansen voor een Ondernemersfonds in



Dongen te onderzoeken. Met dit fonds kunnen ondernemers in de gemeente gezamenlijk investeren in initiatieven die de lokale economie versterken. Bovendien moeten we ons stevig nestelen in het regionale economische netwerk en daarbuiten.

Dit bereiken we door:

- In te zetten op een **Ondernemersfonds**, dat ondernemers verbindt en faciliteert, om gezamenlijke initiatieven tussen ondernemers mogelijk te maken.
- Een actieve rol na te streven in **regio Hart van Brabant en Midpoint Brabant**.
- Met een **MKB-toets** na te gaan welke ideeën en behoeften er leven bij ondernemers en hoe het beleid en de regels voor ondernemers in de praktijk kunnen werken, om zo de regeldruk te verminderen.
- Bij aanbestedingen en opdrachten vanuit de gemeente eerst de kans te geven aan **lokale ondernemers**.

Veiligheid voorop

Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **Gevoel van veiligheid:** een actieplan opstellen om het veiligheidsgevoel onder inwoners te verbeteren.
- **Veiligheidsprioriteiten:** inwoners denken mee over de prioriteiten in de aanpak.
- **Nieuwe brandweerkazerne:** een betere locatie voor de brandweerpost Dongen.



9. Veiligheid voorop

Voor het CDA is veiligheid geen vrijblijvend thema, maar een kerntaak van de overheid. De gemeente moet ervoor zorgen dat inwoners zich thuis, beschermd en veilig voelen. Een aantal belangrijke taken hierin zijn in de Wet weggelegd bij de burgemeester.

Veilige wijken en buurten

Het CDA wil dat de gemeente laag scoort op het aantal misdrijven. Naast de 'harde cijfers' is ook het veiligheidsgevoel onder inwoners belangrijk: het CDA wil dat inwoners zich veilig voelen. Daarom moet de gemeente zichtbaar zijn en veiligheidsprioriteiten aanpakken.

Dit bereiken we door:

- De **BOA-capaciteit** te evalueren en indien nodig uit te breiden.
- De **jeugd-BOA** in te zetten om (drugs)overlast van hangjongeren aan te pakken.
- Initiatieven rondom **buurtpreventie** maximaal te ondersteunen en faciliteren.
- In de **aanpak van ondermijning** nauw samen te (blijven) werken met Taskforce-RIEC.
- Het **herkennen van ondermijning** door en onder jongeren, in het buitengebied, onder arbeidsmigranten en op bedrijventerreinen te versterken.
- Bij de **wijkschouwen** ook aandacht te hebben voor de veiligheid van een buurt, zoals slecht verlichte locaties.
- Bij het nieuw op te stellen veiligheidsbeleid inwoners vooraf mee te laten denken over de **veiligheidsprioriteiten** voor de komende jaren.
- Op basis van de Veiligheidsmonitor van het CBS over subjectieve veiligheid een actieplan op te stellen om het **veiligheidsgevoel te versterken** onder inwoners.
- Nadrukkelijk aandacht te houden voor de complexe casussen waarin **zorg en veiligheid** elkaar raken, zoals bij personen met verward of onbegrepen gedrag.
- Inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie weerbaarder te maken tegen **cybercrime en digitale criminaliteit**.
- Het scholen spreekuur van **Stichting Halt** op het Cambreur College te continueren.

Trots op onze vrijwillige brandweer

Het CDA is trots op de vrijwillige brandweerkorpsen in Dongen en 's Gravenmoer. We staan ervoor om beide korpsen, en goede kwalitatieve dienstverlening, te behouden.

Dit bereiken we door:

- Te ondersteunen in de werving en in het behouden van **vrijwilligers**.
- Een positieve houding aan te nemen tegenover een **nieuwe brandweerkazerne** op een betere locatie voor de brandweerpost Dongen (mét daarbij ook behoud van de brandweerpost in 's Gravenmoer).
- In de Veiligheidsregio continu **de meerwaarde** van de brandweerposten in onze gemeente te benadrukken.

Huishoudboekje op orde

Bekijk onze 'explainer'



Onze prioriteiten

- **Zwarte cijfers:** een structureel sluitende begroting en een positief jaarresultaat.
- **Lokale woonlasten:** OZB, afvalstoffen- en rioolheffing onder het landelijk gemiddelde houden.



10. Huishoudboekje op orde: financiën

In de gemeente Dongen is de afgelopen bestuursperiode met succes gewerkt aan het op orde brengen van ons huishoudboekje. Echter staan de financiën van alle gemeenten in Nederland steeds meer onder druk. Het Rijk maakt de komende jaren namelijk steeds minder geld over naar gemeenten, terwijl de taken van gemeenten de afgelopen jaren juist zijn toegenomen. Gemeenten krijgen hierdoor hun begroting steeds moeilijker rond. Doordat we in de gemeente Dongen de afgelopen jaren goed op het geld hebben gelet, kunnen we nu beter omgaan met de tekorten vanuit het Rijk. Het CDA zet deze lijn de komende periode graag door.

Verantwoorde rentmeesters

Bij het CDA willen we komende generaties niet met schulden opzadelen. Daarom blijven we de financiële positie van de gemeente verstevigen én hebben we daarbij oog voor de noodzakelijke ambities en investeringen. Zo houden we de gemeentelijke woonlasten betaalbaar voor onze inwoners.

Dit bereiken we door:

- Te sturen op een **structureel sluitende begroting** en een **positief jaarresultaat**.
- De optelsom van onze **lokale woonlasten** (OZB, afvalstoffen- en rioolheffing) onder het landelijke gemiddelde te houden.
- Onze schulden niet te ver op te laten lopen (de **schuldquote op 130%** te limiteren).
- Oog te blijven houden voor groei van onze **gemeentelijke spaarpot** (solvabiliteit) en waar mogelijk hier jaarlijks geld aan toe te voegen.
- Bij de ontwikkeling van de lokale lasten de **landelijke inflatiecorrectie** te hanteren.
- De gemeente geen winst te laten maken op **leges**, dus inwoners betalen maximaal wat het behandelen van een aanvraag daadwerkelijk kost.
- Te onderzoeken of **subsidiemogelijkheden** voor onze gemeente maximaal worden benut.

Dit verkiezingsprogramma 2026-2030 is een uitgave van het CDA Dongen - 's Gravenmoer. Het programma is door de leden vastgesteld op 4 november 2025.

Tekst

Ankie de Hoon • Annemarie van Eenennaam • Chris de Boer • Clement van der Ven • Coert van Os • Dick Dankers • Hans Verkooijen • Jacques van der Aa • Jos van Dongen • Kees de Jong • Koenraad van Eersel • Laurens Roomer • Marga Allard • Marjolijn Diepstra • Michael Zijlmans • Mirjam Jansen-Castricum • Nancy Peeters • René Peeters • Roeland van Woerkom • Sofie de Bont • Stijn Sips • Tim Kuipers

Opmaak

Stijn Sips

Beelden

Pagina 2: Leonard Walpot
Overige pagina's: Tim Kuipers

Wij danken alle betrokken Dongenaren, instanties en verenigingen die mee richting hebben gegeven aan ons programma.